

ŻYCIE RELIGIJNE MIESZKAŃCÓW NOWEJ GROBLI.
PARAFIE RZYMSKOKATOLICKIE W LUBACZOWIE, ŁUKAWCU I BIHALACH

Nowa Grobla powstała w pierwszej poł. XVII w. Stare podania ludowe podają, że w XVII w. na terenie przysiółka Nowej Grobli – Rudy Grobelskiej istniał kościół rzymskokatolicki. Mieszkało tutaj wówczas dużo Polaków. W czasie najazdu szwedzkiego na Polskę (1655-1660), najeźdźcy spalili go. Ocaleni z pogromu mieszkańcy przeszli na grekokatolicyzm, powoli zapomnieli swojej mowy, pozostały tylko polskie nazwiska. Na starych mapach z XVIII w. można znaleźć nazwę „za kościółkiem”, która miała być ponoć potwierdzeniem faktu istnienia w dawnych wiekach na tym terenie kościoła rzymskokatolickiego.

Z kolei w najbliższej okolicy Nowej Grobli przed połową XVII w. funkcjonował monaster żeński (klasztor bazylianek). Znajdował się on w pobliżu południowej granicy Nowej Grobli, już na terenie sąsiadującej z nią miejscowości Czerniawka. Informacje o nim przetrwały w nielicznych źródłach i komentarzach. Natomiast w lokalnej tradycji nie zachowały się żadne przekazy o istnieniu tam monasteru. Wśród miejscowej ludności funkcjonuje jedynie podanie o istniejącej w dawnych czasach na terenie Czerniawki świątyni nieznanego obrządku, która pewnej niedzieli zapadła się pod ziemię. Pozostało po niej do dnia dzisiejszego porośnięte trzcinaą wgłębienie.

Tymczasem zgodnie z faktami historycznymi w Nowej Grobli nigdy nie istniała samodzielna parafia rzymskokatolicka. W 1638 r. miejscowość ta wchodziła w skład rzymskokatolickiej parafii w Lubaczowie. Parafia ta obejmowała swoim zasięgiem również inne okoliczne wsie takie jak: Basznia, Bihale, Chotylub, Dachnów, Horyniec Brusno, Hruszów, Krowica, Krzywe, Lisie Jamy, Łówcza, Łukawiec, Młodów, Nowe Sioło, Podemszczyzna, Szczutków, Wola Horyniecka, Wola Krowicka, Wólka Krowicka, Załuże. Ponadto w jej skład wchodziły miasta Lubaczów i Cieszanów. 1 lipca 1754 r. Nowa Grobla weszła w skład nowo ustanowionej przez bpa Wacława Hieronima Sierakowskiego (1700-1780) rzymskokatolickiej parafii w Łukawcu. Oprócz Nowej Grobli w jej składzie znalazły się też: Bihale, Kobylnica Ruska, Kobylnica Wołoska, oraz Szczutków. Jako jeden z powodów wydzielenia samodzielnej parafii w Łukawcu podawano zbyt wielką odległość powyższych wsi od Lubaczowa. Parafia Łukawiec należała do dekanatu tarnogrodzkiego.

W 1754 r. rozpoczęto budowę drewnianego kościoła w Łukawcu, ostatecznie jednak jego konsekracja miała miejsce dopiero w roku 1785. Mieszkający w Nowej Grobli Polacy – wyznawcy religii rzymskokatolickiej, podlegali więc odtąd oficjalnie pod parafię w Łukawcu.

W 1772 r. po I rozbiorze Polski parafia w Łukawcu wraz z wchodzącą w jej skład Nową Groblą znalazły się w zaborze austriackim. Cesarz Józef II postanowił ściśle podporządkować Kościół władzy państwowej. Uregulował sieć parafialną Kościoła rzymskokatolickiego, a także Cerkwi greckokatolickiej. 14 września 1784 r. łaciński dekanat lubaczowski odłączono od diecezji przemyskiej. Od tej pory został włączony w skład archidiecezji lwowskiej.

Każdy duchowny zgodnie z dekretem cesarskim z 1797 r. stawał się urzędnikiem państwa. Zobowiązany był do prowadzenia ksiąg metrykalnych (urodzonych, ślubów i zmarłych), które władze ściśle kontrolowały. Miał również obowiązek ogłaszania na terenie swojej parafii wszystkich rozporządzeń państwowych oraz różnorodnych ustaw. Podobnie sytuacja przedstawiała się w Nowej Grobli.

W XIX wieku w skład parafii rzymskokatolickiej Łukawiec wchodziły miejscowości: Bihale, Nowa Grobla, Ruda Szczutkowska i Szczutków. W latach 1814-1922 duchownymi wyznania rzymskokatolickiego w Łukawcu byli: Walenty Witoszyński (po 1814), Piotr Lange (1823-1836), Benedykt Szczechowicz (1836-1838), Ludwik Dudziński (1839-1840), Mateusz Hebda (1840-1848), Antoni Scherschnik (1853-1857), Michał Budzyński (1860-1871), Jan Motyl (1874-1877), Franciszek Lic (1878 admin.), Andrzej Łukasik (1879-1902), Józef Pragłowski (1903-1922).

Prawie przez cały okres międzywojenny, w latach 1922-1942 proboszczem w parafii Łukawiec był Piotr Trznadel (1875-1957). Zmarł 19 czerwca 1957 r. w Lubaczowie.

Jeszcze w 1938 r. hrabina Zofia Zamoyska z Wysocka, dzięki staraniom leśniczego Jerzego Horoszkiewicza i mieszkańców wsi Nowa Grobla, przydzieliła plac pod budowę kościoła, w miejscu obecnej kapliczki k. starej świetlicy.

Przygotowania do poświęcenia placu pod budowę trwały od dłuższego czasu. Postawiony został krzyż brzozy wraz z zadaszeniem nad ołtarzem z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej. Po lewej stronie ołtarza wybudowana została ambonka do wygłoszenia kazania. Delegacja wyznaczona przez leśniczego wraz z księdzem i leśniczym witała hrabinę Zamoyską przed Szkołą Powszechną w Nowej Grobli z orkiestrą wojskową. Dzieci ze Szkoły Powszechnej z Nowej Grobli zostały przygotowane przez nauczycielkę Panią Helenę Terlecką do uroczystości, dziewczynkom uszyte zostały białe sukieneczki. Plac i postawiony krzyż brzozy został uroczystie poświęcony. Planowano, że nowy kościół

będzie pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej. Niestety nawet nie rozpoczęto wówczas jego budowy.

Z tego okresu zachował się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, który wisi obecnie w zakrystii w kościele. Obraz w trakcie poświęcenia placu prawdopodobnie został zakupiony przez mieszkańców lub darowany. Po wybuchu II wojny był przechowywany u Michała Trytka, a przynoszony na uroczystości przy krzyżu, między innymi na majówki. Gromadzeniem materiałów na budowę kościoła miał się zająć Szczepan Stefanko i Michał Trytek. Została też zgromadzona cegła, wapno i drewno, ale niestety wybuch II wojny światowej uniemożliwił budowę. W 1942 r. proboszczem w Łukawcu został Józef Wałąg (1910-1997). Jego posługa duszpasterska przypadała na okres II wojny światowej. W czasie wojny działał w Armii Krajowej, zaś w 1946 r. został aresztowany przez UB.

Po wkroczeniu Sowietów część materiałów budowlanych została rozkradziona, a pozostała przeznaczona na budowę szkoły. Poświęcony krzyż został dwukrotnie podcięty siekierą przez jednego z mieszkańców wsi, który prawdopodobnie chciał się popisać przed komunistyczną władzą sowiecką. W 1943 r. postawiony został nowy dębowy krzyż. W jego ustawieniu pomagali prawdopodobnie dwaj żołnierze niemieccy.

Mieszkańcy gromadzili się przy krzyżu na nabożeństwach majowych i innych, zarówno w trudnych czasach wojennych, jak i po wojnie. Corocznie organizowana była pieszka pielgrzymka parafian z Łukawca do Kalwarii Paclawskiej. Pielgrzymi szli pieszo z Łukawca przez Bihale, na stację kolejową w Nowej Grobli. Po drodze dołączali do nich pielgrzymi z Bihal i Nowej Grobli. Zawsze pożegnanie odbywało się przy krzyżu. W dniu 15 sierpnia, w dniu Matki Boskiej Zielnej, parafianie z Nowej Grobli wychodzili z kolei na powitanie przyjeżdżających pociągiem pielgrzymów zmierzających z Kalwarii Paclawskiej. Wspólnie śpiewali pieśni maryjne, a później udawali się pod krzyż. Podczas pielgrzymowania na Kalwarię korzystali z przewodnika *„Na drózkach Kalwarii Paclawskiej” Rozmyślenia, Modlitwy i Pieśni przy Obrządkach Drózek z 1919 r.*

Po wysiedleniu ludności wyznania greckokatolickiego z Nowej Grobli i okolic (1947 r.), lokalna społeczność stała się monolityczna pod względem wyznaniowym. Życie religijne zaczęło koncentrować się wokół parafii rzymskokatolickiej. Polacy wyznania rzymskokatolickiego z Nowej Grobli i Bihal – Sople należeli do parafii w Łukawcu, gdzie uczęszczali na nabożeństwa. Większe uroczystości jak pogrzeby czy ślub to odbywały się w Łukawcu, wtedy uczestnicy tych uroczystości jechali furmankami a w zimie saniami.

W latach 1947-1957 proboszczem w Łukawcu został Józef Wanatowicz, który przeprowadził remont kościoła polepszając jego stan techniczny. W 1957 r. nowym

proboszczem został Zygmunt Kutowski. Dzięki pomocy i ofiarności parafian wybudował on nowe budynki gospodarcze (1958). Kontynuował on remont kościoła – (1959), a ponadto rozbudował i zelektryfikował plebanię (1963). Przy remoncie plebanii w Łukawcu pomagali także mieszkańcy Nowej Grobli. Ks. Kutowski przyczynił się również do rozszerzenia kultu Matki Bożej Łukawieckiej (dawniej Tartakowskiej). W 1971 r. kolejnym proboszczem parafii w Łukawcu został ks. Józef Kornaga. Funkcję tę sprawował przez kolejnych 36 lat. W trakcie jego posługi duszpasterskiej w latach 1980-1989 trwała budowa nowego murowanego kościoła w Łukawcu pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski. 3 czerwca 1991 r. obraz Matki Bożej Łukawieckiej został koronowany w Lubaczowie przez papieża Jana Pawła II.

Duża odległość do kościołów rzymskokatolickich była powodem, że niekiedy mieszkańcy Nowej Grobli chodzili do kościoła Miękiszu Nowym. Podjęto również inicjatywę zaadaptowania do celów kultu opuszczoną po wysiedleniu ludności ukraińskiej greckokatolicką cerkiew w Bihalach. W 1948 r. została ona kościołem filialnym parafii rzymskokatolickiej w Łukawcu. Jeszcze za ks. Zygmunta Kutowskiego z Łukawca, odprawiane były tam Msze Święte, na które uczęszczali mieszkańcy z Sopli i z Nowej Grobli. Kościelnym został Józef Soliło z Nowej Grobli, który od początku zabiegał o oprawianie tam Mszy Św.

Na przełomie grudnia i stycznia 1966 r. wieś Nową Groblę nawiedził obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, wędrując po domach. Przy obrazie modlono się całymi rodzinami, czytając Pismo Święte, śpiewając pieśni maryjne.

W 1978 r. bp Marian Rechowicz erygował tam nową parafię rzymskokatolicką p.w. Opieki Matki Bożej Uzdrawienia Chorych. Teren parafii obejmował oprócz Bihali, również takie miejscowości jak: Nowa Grobla, Hamernia, czy też Sople. Proboszczem został ks. Mieczysław Kornaga. Swoją posługę duszpasterską sprawował w latach 1978-1985.

W sobotę 22 maja 1982 r. z krzyża znajdującego się w centrum wsi Nowa Grobla zaczęła wypływać ciecz koloru czerwonego podobna do krwi. Kobiety powiadomiły o tym księdza proboszcza Mieczysława Kornagę.

Wiść o cudzie rozeszła się bardzo szybko. Do Nowej Grobli zaczęli przyjeżdżać ludzie z różnych części Polski i nawet zza granicy. W soboty i w niedziele było nawet po kilka autokarów. W pierwszy piątek każdego miesiąca przyjeżdżali pociągami pielgrzymi z różnych okolic. Informacje o wydarzeniach w Nowej Grobli zostały również umieszczone w lokalnej prasie.

Jako dowód niezwykłości opisywanych wydarzeń podaje się fakt licznych powołań z Nowej Grobli do kapłaństwa i życia zakonnego. To właśnie wtedy taką drogę wybrali: z Nowej Grobli – Jerzy Sopol, Krzysztof Soliło, Jerzy Pytlik i Elżbieta Soliło, a z Bihal – Stanisław Solilak, Czesław Tworko.

W związku z powyższym mieszkańcy Nowej Grobli przy aprobacie księdza proboszcza M. Kornagi podjęli decyzję o budowie kościoła. Wtedy już nastąpiła częściowa odwilż komunistyczna, ponieważ w tamtych czasach był zakaz budowy kościołów. Ze względu na brak miejsca pod budowę kościoła koło krzyża oraz zbyt mała odległość od świetlicy, na zebraniu wiejskim podjęto uchwałę o przekazaniu na ten cel części działki z mienia wiejskiego, położonej wyżej na górcie. Kierownikiem budowy został Franciszek Śliwak.

Przy wytyczeniu i podziale działki przez geodetę z Urzędu Gminy Oleszyce Wandę Szalacha, uczestniczył ks. M. Kornaga, Edward Presz kierownik Referatu Budownictwa UG Oleszyce oraz Władysław Szyk kierownik Referatu Rolnictwa UG Oleszyce. Wtedy zapadła decyzja o wyrównaniu działki i wydzieleniu do niej dojścia bezpośrednio od drogi publicznej. Po rozmowie księdza z właścicielami gruntów Mieczysławem Kokockim i Genowefą Sopol, przekazali oni część własności gruntów pod budowę kościoła. Projekt kościoła wykonał architekt Józef Olech z Przemyśla. Wydane zostało pozwolenie na budowę i w dniu 17 marca 1983 r. zaczęto robić wykopy pod fundamenty. W dniu 28 kwietnia 1983 r. JE ks. bp Marian Rechowicz dokonał poświęcenia placu pod budowę wraz z wmurowaniem kamienia węgielnego.

Największy problem był z materiałami budowlanymi, które były deficytowe. Cegła została zakupiona w cegielni w Łukawcu, a potem przywieziona ciągnikami wypożyczonymi z suszarni zielonek z Nowej Grobli, za przyzwoleniem kierownika Józefa Soliło. Wtedy był problem z transportem, a mieszkańcy nie posiadali jeszcze tylu ciągników.

Inne materiały budowlane były na przydział pod planowe budownictwo indywidualne, na podania, które były składane do UG Oleszyce. Pracownik UG Oleszyce Władysław Szyk ustalał z księdzem Kornagą, na których mieszkańców dokonać przydziału materiałów, nieoficjalnie na budowę kościoła. Największy problem był z zabezpieczeniem tak dużej ilości deficytowej blachy na przykrycie dachu. Blacha została zakupiona na teściową Władysława Zawitkowskiego, ponieważ nie można było jej sprzedawać bezpośrednio na kościół. Z tego powodu Zawitkowski był później przesłuchiwany na milicji w Jarosławiu. Inwestycja szybko rosła przy bardzo dużym zaangażowaniu Franciszka Śliwaka, który ustalał z księdzem liczbę osób codziennie potrzebnych do budowy oraz wysokość składki na budowę od rodziny.

Duże ilości pieniędzy były przesyłane z zagranicy oraz od pielgrzymów. Drewno na potrzeby budowy zostało zabezpieczone z lasu mienia wiejskiego, a pracownicy tartaku z Nowej Grobli przetarli je za darmo.

Wizerunek Jezusa ukrzyżowanego na krzyżu umieszczony później w głównym ołtarzu ksiądz zamówił w pracowni w Krakowie. Pracownicy kolei Michał Cozac, Franciszek Leško, Michał Przyszły przewieźli go w wagonie towarowym, który znajdował się w składzie pociągu osobowego do Nowej Grobli.

Kościół został oficjalnie oddany do użytku 24 czerwca 1984 r., a w dniu 9 maja 1985 r. JE ks. bp Marian Jaworski dokonał uroczystego poświęcenia, na które przybyło wiele ludzi. Ta uroczystość miała charakter odświętny i niecodzienny. Ks. proboszcz z tej racji został odznaczony godnością kanonika. W tym uroczystym dniu za tak duży wkład i poświęcenie w budowę kościoła Franciszek Śliwak został odznaczony odznaką papieską „Bene merenti”.

Jeszcze w tym samym roku miała miejsce niezwykła okoliczność. Oto przybywający na terenie Archidiecezji w Lubaczowie J.E. ks. Abp Luigi Poggi wraz z miejscowym biskupem Marianem Jaworskim i licznym duchowieństwem odwiedził nowo wybudowaną świątynię w Nowej Grobli i wygłosił okolicznościowe przemówienie. J.E. ks. Abp Luigi Poggi pełnił wówczas misję Nuncjusza Apostolskiego w Polsce. Dostojny gość obiecał, że opowie o Nowej Grobli samemu Ojcu Świętemu.

Po siedmiu latach ciężkiej pracy, w lipcu 1985 r. ks. M. Kornaga został przeniesiony do innej parafii, gdzie budował następne kościoły. Dzięki niemu również w Bihalach, wykonane zostały duże remonty w kościele, postawiono plebanię, adoptowano cmentarz ukraiński na pochówek zmarłych parafian i wiele innych prac.

W 2003 r. zrodził się w Polsce pomysł sadzenia dębów papieskich. Zainteresowanie było ogromne. Bardzo wielu chciało w ten sposób upamiętnić wielki pontyfikat papieża Polaka. W 2005 r., w 85 rocznicę urodzin Ojca Świętego Jana Pawła II posadzono ich najwięcej.

W Zamościu 30 kwietnia 2005 r. w obecności J.E. ks. bp. prof. dr hab. Jan Śrutwy został dokonany Akt Poświęcenia tysiąca drzewek pomników, które zostały posadzone w Ojczyźnie Papieża na terenie Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej.

W dniu 18 maja 2005 r. dęby papieskie posadzono też na terenie parafii Bihale, po jednym przy kościołach w Bihalach i w Nowej Grobli oraz na cmentarzu.

Poszczególne delegacje wraz z sadzonkami dębów otrzymały Akt Posadzenia Drzewka Trzeciego Tysiąclecia, w którym między innymi czytamy: *Na wieczną chwałę*

pamiętkę niezatartej pamięci pontyfikatu Jana Pawła II. W dowód naszej wdzięczności. W każdej wspólnocie pierwszy dąb otrzymał imię Jana Pawła II, drugi – Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego, pozostałe upamiętniają inne zasłużone dla regionu osoby.

W dniu 4 października 2017 r. w kościele filialnym parafii w Bihalach w miejscowości Nowa Grobla nastąpiła peregrynacja krzyża papieskiego Jana Pawła II. Przed nawiedzeniem krzyża prowadzone były rekolekcje przez ks. Krystiana Bordzoń – dyrektora Katolickiego Radia Zamość. Uroczystą Mszę św. celebrował ks. Biskup Marian Rojek z księżmi dekanatu lubaczowskiego.

Duży wpływ na życie religijne wsi mieli również kolejni proboszczowie parafii w Bihalach: ks. Piotr Gałczyński (1996–2005), ks. Jerzy Tworek (2005–2008), ks. Michał Grela (2008–2019), a od 2019 r. proboszczem jest ks. Mieczysław Startek.

Każdy z nich został zapamiętany jako gorliwy duszpasterz i gospodarz dbający o świątynię, cmentarz, plebanię i mienie parafialne. Księdzu Piotrowi Gałczyńskiemu udało się zgodnie z ustawą „zalesieniową” zasadzić las na działkach rolnych, za które co miesiąc na konto parafii wpływa ok. 1000 zł, i będzie wpływać przez 20 lat od chwili zalesienia. Każdy kolejny proboszcz zrobił wiele dobrego dla parafii i świątyni w Bihalach. Wymienię tylko ważniejsze zadania: – za ks. Piotra Gałczyńskiego opracowano plan poszerzenia cmentarza, wyrównano teren przez nawiezenie ziemi pozyskanej podczas remontów dróg powiatowych; – ks. Jerzy Tworek, który był proboszczem tylko dwa lata, doprowadził do pomalowania dachu na kościele i ułożenia chodników z kostki brukowej w Nowej Grobli i przeprowadzenia remontu plebanii w Bihalach; – ks. Michał Grela wspólnie z parafianami z Nowej Grobli wprowadzili ogrzewanie nadmuchowe w kościele, przeprowadzili renowację krzyża i postawili nową kapliczkę. Pozyskano olchę z mienia gminnego z przeznaczeniem na nowe ogrodzenie wokół kościoła i w 2016 r. wykonany został płot przy dużym zaangażowaniu parafian. W kościele w Bihalach wymienione zostały podwaliny i podmurówka z kamienia „bruśnieńskiego”, założono nowe pokrycie dachu blachą tytanową. Ponadto nastąpiła wymiana stolarki okiennej, docieplenie wraz z wymianą szalunków zewnętrznych. Remonty te zostały wykonane w latach 2013–2015, dzięki dofinansowaniu Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

*

Ludność ukraińska wyznawała religię greckokatolicką i miała swój kościół parafialny pw. Matki Boskiej Opiekunki (Pokrowy) w Bihalach. Do parafii greckokatolickiej w Bihalach należeli również mieszkańcy Czerniawki, podlegała jej też cerkiew filialna w Łukawcu. Niektórzy mieszkańcy Nowej Grobli modlili się też w cerkwi w Suchej Woli.

Pierwszą drewnianą cerkiew w Bihalach pw. Matki Bożej Pokrowy wybudowano w XVI w. W 1821 r., po tym gdy uległa ona spaleni, postawiono nową, dzięki zaangażowaniu gospodarza z Bihal – Ilko Pochodaja. Kolejne remonty przeprowadzano w roku: 1825 (kopuła), 1843 (pokrycie dachu gontami), 1872 (polichromia). Gruntowną renowację przeszła w 1928 r. (wzmocnienie ścian budynku, wymianie podwalin).

W latach 1827-1939 posługę duszpasterską pełnili tam następujący proboszczowie: Wasyl Nowakewycz (przed 1827), Andrij Podłuski (1836-1870), Mychajło Kokurewycz (1872-1917), Omelian Kotys (1918-1937). Administratorami byli: Iwan Masljanyk (1917-1918), oraz Iwan Fedyszyn (1937-1939). Jedynym odnotowanym wikariuszem był Juljan Ostrowskyj (1912-1917).

Po deportowaniu zamieszkujących wioskę Ukraińców do ZSRR w 1945 r. istniejąca tam parafia przestała istnieć. Tych nielicznych co pozostali we wsi i okolicy wysiedlono w ramach tzw. Akcji „Wisła”.

[Zapis z dnia 2 października 2020 r.]